

Trzecia konferencja Trójkąta Weimarskiego Adwokatur

Trzecia konferencja Trójkąta Weimarskiego Adwokatur pod nazwą *Rethinking the Rule of Law? Revolutionise it!* odbyła się 6 października 2023 r. w siedzibie Okręgowej Rady Adwokackiej w Warszawie.

Publikujemy relację autorstwa adw. dr. Radosława Wiśniewskiego:

Trójkąt Weimarski Adwokatur to zainicjowana w 2019 r. formuła pogłębionej współpracy Izby Adwokackiej w Paryżu (Ordre des avocats de Paris), niemieckiego stowarzyszenia prawników (Deutscher Anwaltverein) oraz Izby Adwokackiej w Warszawie, poświęcona monitorowaniu i obronie praworządności w Europie. Po spotkaniach roboczych Trójkąta w Warszawie (2020), pierwszej konferencji Trójkąta w Berlinie (2021) oraz drugiej konferencji Trójkąta w Paryżu (2022), w Warszawie zorganizowano trzecią konferencję Trójkąta, aby - w obliczu coraz częstszych ataków na rządy prawa w różnych częściach Europy i wobec dynamicznych zmian społecznych i technologicznych - pochylić się nad potrzebą przededefiniowania konceptu praworządności.

Konferencję zainicjował adw. Mikołaj Pietrzak, dziekan Okręgowej Rady Adwokackiej w Warszawie, który w wystąpieniu zwrócił uwagę na wyjątkowe okoliczności towarzyszące kolejnym spotkaniom i konferencjom Trójkąta, tj. zamachy na niezależność sądownictwa w Polsce, pandemię COVID-19, rosyjską inwazję w Ukrainie, kryzysy uchodźcze na polskich granicach oraz pojawiające się w ostatnim czasie w Polsce próby i zapowiedzi wpływania na niezależność samorządów prawniczych. Dziekan ORA w Warszawie podkreślił znaczenie europejskiej solidarności prawników w obliczu tych wyzwań.

Tematem dyskusji otwierającej, prowadzonej przez adw. Aleksandrę Stępniewską z Izby Adwokackiej w Warszawie, była potrzeba zrewidowania idei praworządności.

Sędzia Bartłomiej Przymusiński, rzecznik prasowy oraz członek zarządu Stowarzyszenia Sędziów Polskich Iustitia, zaznaczył, że obrona standardów praworządności w Europie nie może polegać wyłącznie na słabych i spóźnionych działaniach o charakterze *post factum*. W ocenie polskiego sędziego wymagałaby ona zatem uniezależnienia mechanizmów ochronnych od politycznych gremiów i wprowadzenia bardziej precyzyjnych regulacji w miejsce wciąż licznych luk interpretacyjnych oraz zwyczajów konstytucyjnych w kwestiach kluczowych dla rządów prawa.

Z kolei adw. Patrice Spinosi, adwokat przy francuskim Sądzie Kasacyjnym i Radzie Stanu, wskazał, że koncept praworządności nie potrzebuje całościowej rewizji, a jedynie jego bieżącego uaktualniania i dostosowywania do współczesności w orzecznictwie sądów, co jedynie uwypukla rolę niezależnych sądów w obronie rządów prawa. Francuski adwokat zwrócił również uwagę na występujące we Francji oznaki potencjalnych zamachów na praworządność, które - po Polsce i Węgrzech - mogą występować w innych krajach na zasadzie domina w Europie.

W pierwszym panelu moderowanym przez adw. Julie Couturier, dziekan Rady Adwokackiej w Paryżu, dyskutanci zastanawiali się nad skutecznością ochrony praworządności.

Pan Anthony Michael Collins, rzecznik generalny Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, nakreślił ogólne zasady i gwarancje ochrony rządów prawa wynikające z prawa UE oraz orzecznictwa TSUE i - w kontekście ostatnich prób i zapowiedzi oddziaływania na niezależność samorządów prawniczych w Polsce - podkreślił, że nie ma niezależnego sądownictwa bez niezależnych

samorządów prawniczych.

Analizę orzecznictwa TSUE w kontekście obrony rządów prawa w swoim wystąpieniu kontynuował prof. Maciej Taborowski, adwokat i profesor w Instytucie Nauk Prawnych PAN, który przedstawił wynikające z orzecznictwa TSUE mechanizmy obrony praworządności w państwach członkowskich oraz ich ograniczenia związane z proceduralnymi ramami wydawania orzeczeń przez TSUE i problemami z ich wykonywaniem w państwach członkowskich.

Profesor Taborowski zwrócił uwagę na zarysowującą się w orzecznictwie TSUE – obok narodowej tożsamości konstytucyjnej – koncepcję europejskiej tożsamości konstytucyjnej obejmującej zagadnienia dotyczące praworządności. Z kolei Marek Matusiak, ekspert z Ośrodka Studiów Wschodnich w Warszawie, przedstawił kontekst trwających od miesięcy protestów przeciwko reformom wymiaru sprawiedliwości w Izraelu i omówił przyczyny masowego sprzeciwu społeczeństwa na poziomie politycznym, konstytucyjnym i socjologicznym.

Natomiast mec. dr Roya Sangi, niemiecka prawniczka zajmująca się prawem konstytucyjnym i administracyjnym, zaznaczyła, że kryzysy praworządności mogą również dotyczyć innych krajów, takich jak Niemcy i przedstawiła przykłady nierespektowania krajowych i międzynarodowych orzeczeń sądowych przez niemieckie władze, a także niemieckie przykłady ingerowania w nietransparentny proces nominacji sędziowskich.

W drugim panelu moderowanym przez mec. Stefana von Raumera, wiceprezydenta niemieckiego stowarzyszenia prawników DAV, uczestnicy dyskutowali o potrzebie respektowania zasad praworządności w trakcie rewolucji technologicznej.

Cornelia Kutterer, niemiecka badaczka kierująca Katedrą Uregulowania Sztucznej Inteligencji na Uniwersytecie Grenoble, wytłumaczyła sposób działania sztucznej inteligencji oraz moderowania przez nią treści oczekiwanej przez jej użytkowników i nakreśliła skalę władzy, jaką dysponują koncerny zajmujące się rozwojem sztucznej inteligencji, a także wskazała na obowiązek prawników rozumienia tych procesów i dokształcania się w tym zakresie, tak aby zapewnić skutecznym poziom ochrony praworządności w erze rozwoju technologicznego. Pogłębioną analizę na temat znaczenia praworządności w kontekście rozwoju technologicznego kontynuował mec. Krzysztof Wojdyło, adwokat z Izby Adwokackiej w Warszawie zajmujący się nowymi technologiami, który zwrócił uwagę na ryzyko nadmiernego uregulowania, co może być przeciwnie dla respektowania zasad praworządności w erze rozwoju technologicznego, a także na trudność w przełożeniu na język algorytmów konceptu sprawiedliwości, którego zrozumienie wymaga osadzenia w kontekście. Polski adwokat podkreślił jednocześnie, że w czasach rozwoju technologicznego nie da się obronić rządów prawa bez nowych technologii.

Z kolei pan Guillaume Avrin, krajowy koordynator ds. rozwoju sztucznej inteligencji we Francji, nakreślił zasady funkcjonowania tego rządowego stanowiska, wskazując na sfery, w których przewijają się zagadnienia dot. ochrony praworządności, jak dbanie o to, by szybki rozwój nowych technologii nie skutkował zbyt drastycznymi zmianami społeczno-gospodarczymi oraz ograniczaniem dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

Podsumowanie wygłosił mec. Thierry Aballéa, członek Rady Adwokackiej w Paryżu i przewodniczący jej Komisji Międzynarodowej, który zaznaczył, że zagrożenia dla praworządności nie znają granic, ale istotne jest, by społeczeństwo rozumiało je i potrafiło przeciw nim zaprotestować. Francuski adwokat wskazał na główne źródła zagrożeń dla rządów prawa i wymienił polityków, ograniczenia budżetowe w wymiarze sprawiedliwości, nadprodukcję prawa, nowe technologie oraz lukę pokoleniową wśród prawników.

Wśród członków delegacji Izby Adwokackiej w Paryżu byli również mec. Dominique Heintz, były członek Rady Adwokackiej w Paryżu, a także pani Anne Souléliac, dyrektorka ds. międzynarodowych w Izbie Adwokackiej w Paryżu.

W konferencji udział wzięli również adw. Bartosz Grohman, wiceprezes Naczelnej Rady Adwokackiej, a także adw. Wojciech Bagiński i adw. Anna Atanasow, członkowie ORA w Warszawie oraz odpowiednio przewodniczący i wiceprzewodnicząca Komisji ds. Współpracy z Zagranicą przy ORA w Warszawie.

Zdjęcia: Biuro Prasowe ORA w Warszawie

